Pohjois-Pohjanmaan lintutieteellinen yhdistys ry
PL 3000
90014 Oulun yliopisto

21.8.2015

Vaasan hallinto-oikeus
PL 204
65101 VAASA

Viite: Dnro 01715/14/5115

Hakija: Kanteleen Voima Oy

Vasteselitys asiassa: Varpunevan turvetuotantoalueen ympäristölupa, Haapavesi ja Kärsämäki

Pohjois-Pohjanmaan lintutieteellinen yhdistys ry (PPLY) keskittyy tässä vastaselityksessään Varpunevan (Hankilannevan) ekologiaan, luontoarvoihin ja luonnontilaisuuteen. Vaikuttaa siltä, että päätöksenteko Varpunevan ympäristölupa-asiassa on perustunut näiltä osin virheellisiin tietoihin ja tulkintoihin.

Keskeisellä sijalla Varpunevan luonnontilaisuuden ja luontoarvojen arvioimisessa on suon suoyhdistymätyyppi. Kuten PPLY alkuperäisessä valituksessaan huomautti, Hankilanneva (PPLY käyttää alueesta tästä lähtien sen karttanimeä Hankilanneva) ei ole väli- ja rimpipintainen aapasuo vaan keidassuo. Yhdistys on pyytänyt asiasta varmistuksen Suomen ympäristökeskuksen suoluontoasiantuntijoilta (vanhempi tutkija Tapani Sallantaus ja vanhempi tutkija Seppo Tuominen, elokuu 2015), jotka toteavat:

> ”Haapaveden Hankilannevan luontoselvityksessä (Aapa 2009) Hankilannevan suoyhdistymätyypiksi on määritetty välipintainen ja rimpipintainen aapasuo. Ilmakuvien ja korkeusmallien perusteella tätä määritystä on kuitenkin pidettävänä vääränä. Aapasoille tyypillistä vesien virtaamista ympäröiviltä mineraalimailta suolle ei esiinny kuin hyvin rajatusti suon koilliskulmalla, jossa Hankilanmäeltä voi suotautua suolle jonkin verran sekä pinta- että pohjavettä. Valtaosin veden virtaussuunnat ovat kuitenkin suolta poispäin. Suon korkein kohta on alueen pohjoispäässä, josta sen pinta laskee yli kymmenen metriä kaakkoa kohti. Aapasuon sijaan Hankilanneva on rakenteeltaan keidassuo. Tarkempi määritelmä voisi olla joko viettokeidas tai toispuoleinen kilpikeidas, mutta tämä vaatisi maastokäyntiä ja aineistojen tarkempaa tarkastelua. Pohjois-Pohjanmaan ja Länsi-Kainuun suo-ohjelman yhteydessä biologi Antti Huttusen tekemää määritelmää voidaan pitää uskottavana: ”[Hankilanneva on] lähes monotoninen, mutta toimiva nuori eksentrinen keidas (vielä) heikosti kehittyneine kuljurakenteineen”.
>
> Kysymys Hankilannevan suoyhdistymätyypistä on suon luonnontilaisuuden arvioinnin kannalta keskeinen. Suon reunojen ojittaminen vaikuttaa huomattavasti vähemmän keidassoiden kuin aapasoiden vesi- ja ravinnetalouteen. Suuresta koostaan ja keidassuoluonteestaan johtuen Hankilanneva on suon laitojen korkeasta ojitusasteesta huolimatta säilynyt pääosin luonnontilaisena. Koska suon avoimet keskiosat ovat pääosin sadevedenvaraisia, ei reunojen ojittaminen ole juurikaan vaikuttanut niiden tilaan. Pohjois-Pohjanmaan ja Länsi-Kainuun suo-ohjelman yhteydessä Hankilannevan luonnontilaisuusluokaksi määritetty 3. Pidämme tätä määritystä perusteltuna.”

Myös Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus pitää omassa vastineessaan (22.9.2014) todennäköisenä sitä, että kyseessä on juuri keidassuo. ELY-keskuksen mukaan virheellisellä määrityksellä on ollut vaikutusta heidän aiempaan arvioonsa. PPLY liittää tämän vastaselityksen liitteeksi Suomen ympäristökeskuksessa

tuotetun kartan, jossa näkyvät havainnollisesti alueen korkeussuhteet ja veden todennäköiset virtaussuunnat.

Ympäristönsuojelulain 13 § mukaan ”turvetuotannon sijoittamisesta ei saa aiheutua valtakunnallisesti tai alueellisesti merkittävän luonnonarvon turmeltumista”. Erityisinä kriteereinä mainitaan suolajien ja -luontotyyppien uhanalaisuus sekä suon luonnontilaisuus. Suostrategian (MMM 2011) mukaan Hankilannevan kaltaisten luonnontilaluokan 3 soiden muuttava käyttö ei ole suositeltavaa, ”mutta on poikkeustapauksissa (kuten alueellisesti merkittävissä hankkeissa) mahdollista, mikäli suon yleinen luontoarvo on seutukunnan ojitusasteen perusteella alhainen, erityiset luontoarvot eivät ole mainittavia ja seutukunnan suoluonto on määrällisesti runsas.”

Mikäli Hankilannevan suoyhdistymätyyppi on viettokeidas, kuten PPLY sen tulkitsee, on kohde kokonaisuudessaan uhanalainen: Etelä-Suomen viettokeitaat on luokiteltu luontotyyppien uhanalaisuusarviossa vaarantuneiksi (VU; Raunio ym. 2008). Kohteella esiintyy uhanalaisia suolajeja. Linnuista siellä pesii vaarantunut keltavästäräkki. Kuten PPLY jo alkuperäisessä valituksessaan mainitsi, luontoselvitysten vakavien puutteiden vuoksi ei voida mitenkään sulkea pois vaihtoehtoa, etteikö alueella voisi esiintyä myös muita uhanalaisia lajeja kuten läheiseltä Rahkanevalta löydettyä suokukkoa (erittäin uhanalainen, EN; Pöyry Finland Oy 2012). Tähän mennessä toteutetuilla linnustokartoituksilla suokukon havaitsemista voidaan pitää jopa epätodennäköisenä.

Kuten Suomen ympäristökeskuksen asiantuntijat toteavat, Hankilanneva on suuresta koostaan ja keidassuoluonteestaan johtuen pääosin luonnontilainen, vaikka sen reunat onkin ojitettu. Tämän totesivat myös PPLY edustujat kartoittaessaan aluetta alkusyksystä 2014. Reunaojitusten vaikutus ulottuu tavallisesti vain muutamien metrien päähän ojalinjoista (Esa Aalto ja Ari-Pekka Auvinen, 5.9.2014). Maastohavaintojen perusteella suon länsipuolen ojat ovat hyvin matalia ja osittain kivennäismaan puolella eivätkä monin paikoin vaikuta lainkaan metsän luontaiseen vaihettumiseen avosuoksi. PPLY:n soiden ekologian tuntemukseen perustuva näkemys suon luonnontilasta on näin ollen päinvastainen kuin mitä Kanteleen Voima Oy vastineessaan väittää:

> ”Varpuneva liittyy välittömästi aiemmin käytössä olleeseen Patanevan turvetuotantoalueeseen ja hankealueen luonnontila on pääasiallisesta ojittamattomuudesta huolimatta siten muuttunut kuin tavoitteissa ja suunnitelmissa tarkoitetaan.”

PPLY katsoo, että hankealueen luonnontilaa on mahdollista arvioida objektiivisesti ja soiden ekologian tuntemukseen perustuen. Esimerkiksi vastineessa mainitun Patanevan entisen turvetuotantoalueen reuna-oja ei ole vaikuttanut käytännössä lainkaan sen pohjoispuoliseen suoalueeseen. Tämän suon korkeussuhteista johtuvan ilmiön havaitsee selkeästi jo ilmakuviltakin. Syyskuun alussa 2014 Patanevan luoteispääty oli lisäksi osittain veden vallassa ja alkamassa uudelleen soistua turvetuotannon loputtua, mikä edelleen vähentää ristiriitaa alueiden välillä.

Hankilannevan turvetuotantohanketta ei voi mitenkään pitää alueellisesti merkittävänä poikkeustapauksena. Päinvastoin se olisi ainoastaan yksi lisä Haapaveden alueen lukuisiin suoluonnon tilaa merkittävästi heikentäneisiin hankkeisiin. Seudun soiden ojitusaste on Suomen korkeimpia: Haapavesi–Siikalatvan -seutukunnan ojitusaste on 83 % ja heti Hankilannevan eteläpuolelta alkavan Nivala–Haapajärvi -seutukunnan 89 % (Seväkivi ja Tolvanen 2013). Ei todellakaan voida väittää, että suostrategian yllä mainittu ehto seutukunnan soiden määrällisestä runsaudesta toteutuisi. Päinvastoin ympäröivän alueen laajat ojitukset nostavat entisestään Hankilannevan luontoarvojen alueellista merkitystä.

Kanteleen Voima Oy esittää vastineessaan ajatuksen, että Hankilannevalla ei olisi erityisiä linnustollisia arvoja, koska sen lajisto on tavanomaista suolajistoa. Tämä on nykytilanteessa ja Haapaveden seudun kaltaisella voimakkaasti ojitetulla alueella virheellinen päätelmä. Suomen suolinnusto on taantunut voimakkaasti (ks. esim. www.luonnontila.fi/fi/elinymparistot/suot/soiden-pesimalinnut). Erityisen

voimakasta taantuminen on ollut eteläisessä Suomessa, johon Haapavesi–Kärsämäkikin tässä tapauksessa luetaan. On erityisen arvokasta, että Hankilannevalla esiintyy nimenomaan niin sanottua tavanomaista suolajistoa, sillä juuri näiden lajien kannat ovat vähentyneet eniten ja monista ennen runsaslukuisista lajeista on tullut uhanalaisia.

PPLY viittaa edelleen alkuperäisessä valituksessa esittämiinsä menetelmällisiin puutteisiin alueen luontokartoituksissa. Toisin kuin luvansaaja vastineessaan kirjoittaa, PPLY ei ole väittänyt tehtyjä linnustokartoituksia virheellisiksi vaan puutteellisiksi. Soiden linnuston kartoittamisen kattavuudelle on olemassa tieteellisesti tutkittuja raja-arvoja, joihin PPLY valituksessaan viittasi. Tähän mennessä Hankilannevalla tehdyt kartoitukset – PPLY:n oma kartoitus mukaan luettuna – jäävät niiden perusteella kauaksi kattavista.

Kanteleen Voima Oy vetoaa vastineessaan siihen, että Hankilannevaa ei ole tähän mennessä vielä suojeltu tai osoitettu suojeltavaksi. Yhtiön mukaan tämä on osoitus siitä, ettei alueella ole erityisiä luontoarvoja. Jokainen suoluonnon suojelun historiaa tunteva kuitenkin tietää, että soidensuojelualueiden perustamisen perusteina olleet pohjatiedot eivät ole olleet soidensuojeluohjelmaa 1970-luvun lopulla laadittaessa alkuunkaan kattavia. Lisäksi mm. maanomistus on vaikuttanut voimakkaasti alueiden valintaan. Alkuperäisen soidensuojeluohjelman jälkeen uusia soita on osoitettu suojeltaviksi vain vähän. Suoluonnon yleinen tilanne Haapaveden seudulla on muuttunut tänä aikana radikaalisti. Muun muassa PPLY:n tekemät kartoitukset osoittavat, että maakunnassa on lukuisia erittäin arvokkaita soita, joita ei ole suojeltu, ja usein näiden alueiden linnusto on monia suojeltuja soita rikkaampi. Näin ollen alueen suojelemattomuus ei kerro mitään Hankilannenvan suojeluarvojen puutteesta.

Lopuksi PPLY haluaa muistuttaa yhdestä ympäristönsuojelulain viidestä tavoitteesta:

> ”2) turvata terveellinen ja viihtyisä sekä luonnontaloudellisesti kestävä ja monimuotoinen ympäristö, tukea kestävää kehitystä sekä torjua ilmastonmuutosta”

Hankilannevan ottaminen turvetuotantoon tekisi ympäristöstä epäviihtyisän, olisi luonnontaloudellisesti kestämätöntä (polttoturve on käytännössä uusiutumaton luonnonvara), kaventaisi jo valmiiksi rajusti vähentynyttä suoluonnon monimuotoisuutta Haapaveden seudulla ja edistäisi, ei torjuisi ilmastonmuutosta.

Risto Tornberg	Ari-Pekka Auvinen
Puheenjohtaja	Suojelutoimikunnan puheenjohtaja

Liite. Karttakuva Hankilannevan korkeussuhteista ja todennäköisistä vedenvirtaussuunnista.

Kirjallisuus

Luonto-osuuskunta Aapa. 2009. Haapaveden Hankilannevan luontoselvitys. Tutkimusraportti 56. 18 s.

MMM. 2011. Ehdotus soiden ja turvemaiden kestävän ja vastuullisen käytön ja suojelun kansalliseksi strategiaksi. Työryhmämuistio, MMM 2011:1

Pöyry Finland Oy. 2012. Kanteleen Voima Oy: Rahkanevan luontoselvitys, Haapavesi. 16UE0091. 21 s.

Raunio, A., Schulman, A. & Kontula, T. (toim.). 2008. Suomen luontotyyppien uhanalaisuus − Osa I: Tulokset ja arvioinnin perusteet. Suomen ympäristökeskus, Helsinki. Suomen ympäristö 8/2008. S. 149−174

Seväkivi, M.-L. ja Tolvanen, A. 2013. Katsaus soiden monimuotoisuuden tilaan Pohjois-Pohjanmaalla. Metlan työraportteja 258: 13–74.

Hankilanneva
Korkeuskäyrät 0,5 m välein

Yhtenäisen suoalueen pelkistetty raja
Nuolet kuvaavat veden virtaussuuntia

High : 148,5
Low : 140

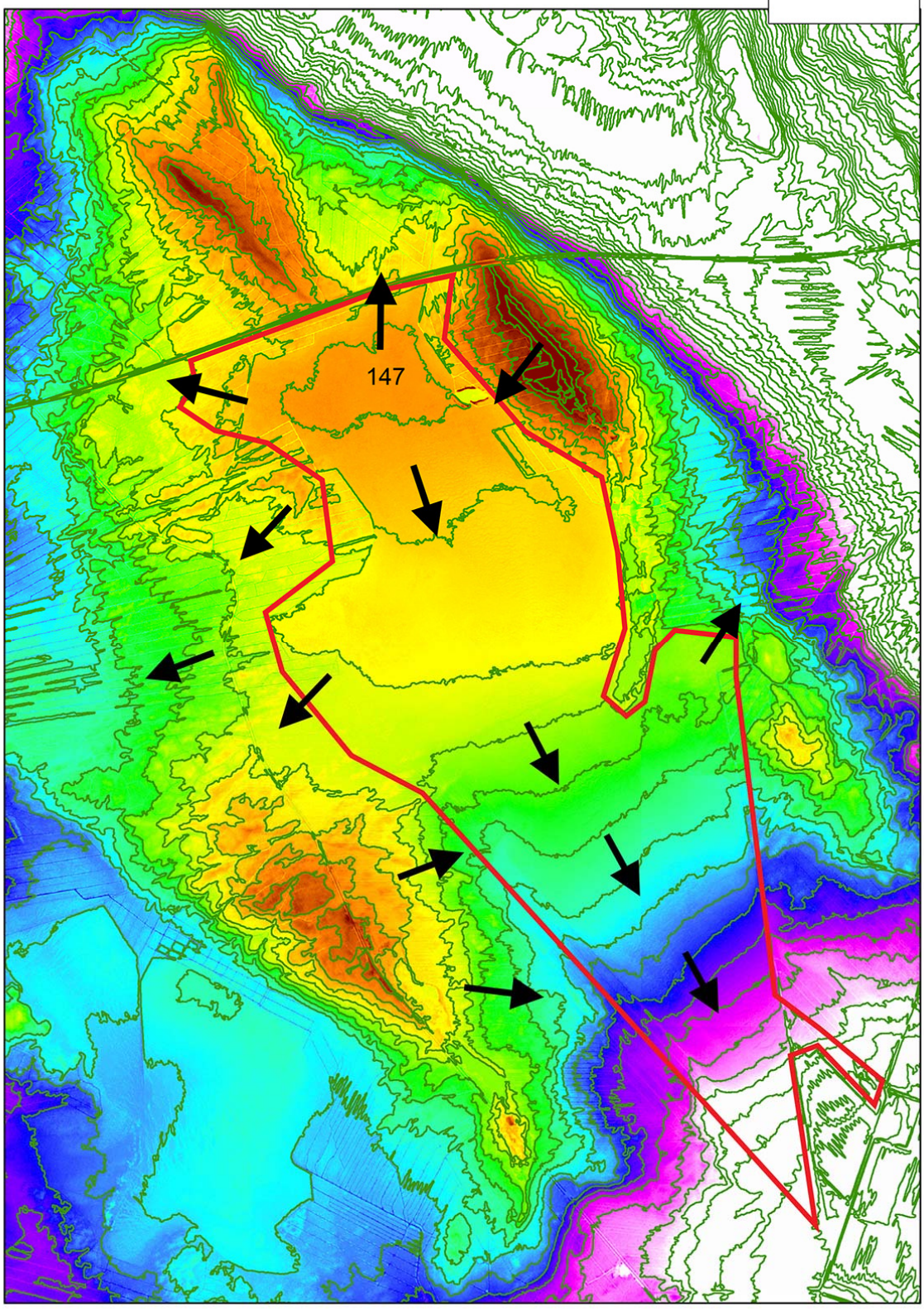

Pohjakartta ja korkeuskäyrät MML:n korkeusmalli 2m